

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1934 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 16 februari 1934 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 144, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o och 2:o.

Beträffande utredningen i dessa ärenden hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

I skrivelse den 22 april 1933, nr 155, i anledning av motionen II: 37, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta verkställa den utredning, som påkallades för vinnande av det i jordbruksutskottets, av riksdagen godkända utlåtande nr 51 angivna syfte, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. I sagda utskottsutlåtande anfördes, bland annat, följande.

Uppenbarligen skulle det vara av stort värde att såsom i motionen avsetts erhålla en överblick beträffande torrlägningsföretag, beträffande vilka så stora ekonomiska svårigheter uppstått för intressenterna, att dessa icke själva kunde övervinna dem. Utskottet hölle före, att i dylikt syfte en utredning borde komma till stånd. Denna utredning, som syntes lämpligast kunna uppdragas åt lantbruksstyrelsen, torde böra taga sikte på och klarlägga de olika faktorer, som kunde anses vara av avgörande betydelse för ett torrlägningsföretags bedömande ur här ifrågavarande synpunkter. Rörande sättet för statens eventuella ytterligare medverkan syntes vid utredningen, såsom i motionen ock förutsatts, böra närmast undersökas, efter vilka huvudlinjer en nedskrivning av beviljade torrlägningslån — i fall där en sådan åtgärd eljest syntes böra ifrågasättas — borde äga rum, därvid utredningen dock borde vara obetagen att, om omständigheterna skulle anses böra föranleda därtill, överväga även andra utvägar.

Den 5 maj 1933 anbefallde Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att skyndsamt verkställa den av riksdagen ifrågasatta utredningen, därvid styrelsen ägde att i mån av behov för utredningens verkställande anlita biträde av länsstyrelserna, ävensom att med utredningen och förslag i ämnet inkomma till Kungl. Maj:t. I anledning härav har lantbruksstyrelsen den 24 januari 1934, efter verkställd utredning, avlämnat utlåtande i ämnet.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag avser ytterligare stödåtgärder till följande torrlägningsföretag, nämligen Virestadssjöarnas sänkingsföretag i Kronobergs län och Göttorps- och Silboholmsåarnas regleringsföretag i Skaraborgs län, vilka företag innefattas bland dem i lantbruksstyrelsens förberörda utredning angivna.

1:o.

Virestadssjöarnas sänkingsföretag i Kronobergs län.

Under punkt 1:o har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att till Virestadssjöarnas sänkingsföretag må från statens avdikningsanslag anvisas ett ytterligare statsbidrag av 113,000 kronor.

Till företaget har Kungl. Maj:t den 7 november 1924 anvisat *dels* statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 142,110 kronor under villkor, som stadgades i kungörelsen den 28 juli 1916 (nr 376) angående villkoren för erhållande och tillgodonjutande av statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget, *dels ock* lån från odlingslånefonden med 422,140 kronor under de i kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278) angående villkoren för lån från odlingslånefonden stadgade villkor, varjämte Kungl. Maj:t fastställde arbetsplan för företaget. Vidare har Kungl. Maj:t den 8 februari 1929 till företagets utförande anvisat *dels* ytterligare statsbidrag med 89,750 kronor, att utgå från statens avdikningsanslag under de villkor, som stadgas i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 257) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag med däri genom kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 276) gjord ändring, *dels ock* ytterligare lån med 41,580 kronor, att utgå från statens avdikningslånefond under de i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 258) angående villkoren för lån från statens avdikningslånefond stadgade villkor. Sammanlagt har sålunda till företaget anvisats statsbidrag med 231,860 kronor och lån med 463,720 kronor eller tillhoppa 695,580 kronor.

Företaget berör omkring 150 fastigheter och omfattar en areal av 1,845.³⁵ hektar, därav 179.⁶⁶ hektar åker, 1,106.¹⁶ hektar äng och odlingsmark samt 559.⁵³ hektar annan mark. Företaget är numera slutfört och har av lantbruksstyrelsen godkänts den 19 april 1933.

Till följd av svårigheter för intressenterna att fullgöra sina genom företaget åtagna ekonomiska förbindelser ingåvos 1931 framställningar om beredande åt företaget av ytterligare statshjälp. Efter verkställd utredning framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 222 till 1932 års riksdag förslag om *dels* att den tid, under vilken ränta icke skulle beräknas å förenämnda lån, finge utsträckas från tre till sex år från första lyftningsdagen, *dels ock* att tidpunkten för gäldandet av första annuiteten å lånen finge framflyttas från det sjunde till det tionde året efter första lyftningsdagen. Propositionen bifölls av riksdagen (skr. nr 151).

När frågan om understöd åt ifrågavarande företag, utöver ramen för gällande författningsbestämmelser, underställdes 1932 års riksdag (prop. nr 222; R. skr. nr 151), förevar även en framställning från delägarna i företaget om ytterligare statsanslag med 150,000 kronor utöver redan erhållna statsbidrag å tillhopa 231,860 kronor. Dåvarande departementschefen ansåg sig emellertid, i enlighet med lantbruksstyrelsens mening och med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget, icke böra tillstyrka ytterligare statsunderstöd i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet. Ej heller syntes ytterligare lån lämpligen böra, såsom endast ökande intressenternas skuldbörda, beviljas. I enlighet med förslaget i propositionen beviljade 1932 års riksdag viss lättnad i fråga om räntefrihet vid återbetalande av erhållna lån ävensom framflyttande av amorteringens början. Jämväl vid 1933 års riksdag drogs frågan om understöd till Virestadssjöarnas sänkningsföretag under riksdagens prövning (motion II:106) utan att dock föranleda någon riksdagens åtgärd.

Hos Kungl. Maj:t har *sänkningsföretaget* nu gjort framställning om ytterligare statsbidrag med 114,000 kronor samt nedskrivning med 111,640 kronor av till företaget beviljade lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond.

Enligt av lantbruksstyrelsens lämnade uppgifter hava de verkliga kostnaderna med omkring 196,000 kronor överstigit de vid planens fastställande beräknade.

Departementschefen har bland annat anfört följande.

»Det är otvetydigt, att det för intressenterna, som utgöras av småbrukare och i allmänhet mindre bemedlade, är förenat med stora svårigheter att under rådande jordbrukskonjunkture avveckla företagets skuldbörda, trots de lättnader, som medgivits av 1932 års riksdag. Visserligen måste det statsfinansiella läget — nu liksom förut — nödvändig-göra sparsamhet med statens medel, men jag anser mig dock böra, i likhet med nu i ärendet hörda myndigheter, tillstyrka beviljande av ytterligare statsbidrag från statens avdikningsanslag till företaget utöver ramen för gällande författningar. Beträffande statsbidragets storlek anser jag mig — åtminstone i förevarande fall — icke böra biträda statskontorets uppfattning att såsom statsbidrag betrakta den ränteför-lust, som för statens vidkommande uppkommit genom 1932 års riksdags förberörda beslut om viss räntefrihet. Den beräkningsgrund, som lantbruksstyrelsen utgått från, synes mig mera vara att förorda. Företaget torde därför böra beviljas i runt tal 113,000 kronor såsom ytterligare bi-drag, att utgå ur statens avdikningsanslag, därvid sagda belopp ej torde böra inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens med-givande äger bevilja för visst år.»

Utskottet.

Såsom framgår av vad departementschefen anfört, skulle det för före-tagets intressenter, vilka utgöras av småbrukare och i allmänhet mindre bemedlade, bliva förenat med stora svårigheter att utan någon statens ytterligare medverkan avveckla företagets skuldbörda. Under sådana

omständigheter anser sig utskottet böra förorda, att ytterligare statsbidrag anvisas till företaget. På grund härav och då Kungl. Maj:ts förslag i sådant avseende ej föranleder någon erinran från utskottets sida, hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

2:o.

Göttorps- och Silboholmsåarnas regleringsföretag i Skaraborgs län.

Under punkt 2 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att till Göttorps- och Silboholmsåarnas regleringsföretag må från statens avdikningsanslag, att användas enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder, anvisas ett ytterligare statsbidrag av intill 21,900 kronor.

Till företaget har Kungl. Maj:t den 13 juli 1923 anvisat dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 33,600 kronor, dels ock lån från odlingslånefonden med 67,200 kronor, varjämte Kungl. Maj:t samtidigt fastställde plan för arbetets utförande. Sedermera har Kungl. Maj:t den 17 mars 1933 till företaget anvisat ytterligare statsbidrag från statens avdikningsanslag med 830 kronor samt ytterligare lån från statens avdikningslånefond med 1,680 kronor, vilka belopp utgingo till fastighet, som icke ägde del i det tidigare beviljade statsunderstödet. Sammanlagt har sålunda till företaget anvisats statsbidrag med 34,430 kronor och lån med 68,880 kronor eller tillhopa 103,310 kronor. Den 14 juni 1933 har Kungl. Maj:t vidare medgivit vissa lindringar i villkoren för återbetalningen av fastigheternas Maden 1^a och 2^a andelar i det till företaget år 1923 beviljade lånet från odlingslånefonden.

Torrläggningföretaget omfattar en areal av sammanlagt 401.17 hektar, varav 389.23 hektar åker och 11.94 hektar äng och odlingsmark. Båtnaden genom företaget beräknades vid arbetsplanens fastställelse till 130,978 kronor 60 öre och kostnaden för företaget till 113,192 kronor 39 öre. Företaget är sedan åtskilliga år tillbaka utfört och blev av lantbruksstyrelsen godkänt den 23 januari 1926.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

»Den genom ifrågavarande vattenregleringsföretag påräknade torrläggningseffekten har i avsevärd omfattning icke kunnat erhållas. Detta beror i huvudsak på att det av förrättningsmannen upprättade förslaget varit i tekniskt avseende otillfredsställande, vartill kommer, att kostnaderna för utförandet av företaget, som verkstälts under krisåren, i väsentlig grad överstigit de beräknade. Med hänsyn härtill biträder jag förslaget, att företaget må komma i åtnjutande av visst ytterligare statsunderstöd.

I vad angår sättet för sådant understöd skiljer sig dock detta företag i viss mån från andra dylika torrlägningsföretag.

Lantbruksstyrelsen har verkställt utredning, i vad mån ytterligare arbeten — utöver vad som innefattats i den för företaget fastställda arbetsplanen — skulle erfordras för utvinnande av nöjaktig båtnad. Därvid har styrelsen ifrågasatt antingen ökning av dimensionerna i avloppskanalen eller invallning av vissa marker i förbindelse med utpumpning av vattnet. Lika med lantbruksstyrelsen anser jag det senare alternativet vara att förorda. Den av lantbruksstyrelsen för visst invallningsområde beräknade anläggningskostnaden, cirka 16,360 kronor, torde på sätt styrelsen föreslagit böra täckas av statsmedel, varemot driftkostnaderna torde bestridas av intressenterna själva. Med hänsyn till de särskilda förhållandena i detta fall, torde det vara skäligt, att statsbidraget utgår med belopp, motsvarande hela anläggningskostnaden för berörda invallning. Bestämmelser rörande det sålunda ifrågasatta invallningsföretaget torde böra meddelas vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen. Kostnaderna härför — approximativt uppskattade till 1,000 kronor — synas mig jämväl böra bestridas av statsmedel.

Det sålunda ifrågasatta invallningsföretaget berör emellertid icke vissa i företaget ingående områden, för vilka vid företagets planläggning beräknats viss båtnad, som icke kunnat erhållas. Av nyss anförda synpunkter synes jämväl i dessa fall compensation för den uppkomna missräkningen böra av staten lämnas. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag ersättningen i vad angår dessa områden böra utgå med 4,540 kronor.

För beviljande av de av mig sålunda ifrågasatta statsbidragen å (16,360 + 1,000 + 4,540 =) 21,900 kronor erfordras riksdagens medgivande. Statsbidraget torde böra utgå ur statens avdikningsanslag på de närmare villkor, som av Kungl. Maj:t föreskrivas, och bör icke inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för anslagets användning.»

Utskottet.

Utskottet, som med hänsyn till de i ärendet föreliggande omständigheterna anser sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Stockholm den 20 mars 1934.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 48.